

Suomalainen Ranskan historian tutkimus nyt ja tulevaisuudessa

 ennenjanyt.net/2019/02/suomalainen-ranskan-historian-tutkimus-nyt-ja-tulevaisuudessa/

Heta Aali ja Rose-Marie Peake

Ei ole kovinkaan liioiteltua sanoa, että Euroopan historia on leimallisesti Ranskan historiaa. Rooman valtakunnan aikaan gallialaiset heimot muodostivat merkittävän vastavoiman valtaapitäville, ja Länsi-Euroopan kristillistyminen vahvistui varhaiskeskiajalla merovingikuninkaiden kääntymisen myötä. Keskiajan sotaishistorian lisäksi myös kulttuurihistorian, kuten kirjallisuuden ja oppineisuuden, päänäyttämönä toimi usein Ranska. Uuden ajan alun henki suorastaan kiteytyy Suureen Vuosisataan, siis 1600-lukuun, jolloin Ranska kehittyi maailman johtavaksi maaksi niin vaikutusvaltansa kuin asukkaittensa elämäntavan myötä: kieli, tiede, taide, tapakulttuuri, muoti ja luksus olivat vientituotteita, joita himoittiin lähes jokaisessa maailmankolkassa. Vuonna 1789 alkanut Ranskan suuri vallankumous näytti esimerkkiä Euroopan mantereiden yhteiskunnallisille mullistuksille pitkälle 1800-luvulle. 1900- ja 2000-luvulla Ranska on säilyttänyt keskeisen roolinsa niin maailmansodissa kuin niiden jälkeisessä Euroopan integraatioprosessissa. Brexitin värittämissä nykymaailmassamme Ranskan merkitys on vain kasvamaan päin.

Suuresta historiallisesta merkityksestä huolimatta Ranskaan kohdistuva tutkimus on maassamme melko vähäistä ja hajanaista. Ranskan kielen ja kulttuurin tutkimusta harjoitetaan Helsingin, Turun, Tampereen ja Jyväskylän yliopistoissa, sekä sivuaineena esimerkiksi Oulun yliopistossa, minkä myötä ranskalaisen kirjallisuuden ja kielen näkyvyys edes jollain tasolla on taattu maassamme. Ranskan rikkaalla ja monivaihteisella historialla on sen sijaan painoarvoonsa nähden vain vähän näkyvyyttä: Ranskaa tutkivia historioitsijoita ei ole paljon eivätkä he ole keskenään verkostoituneita. Taustalla vaikuttavat varmasti yhtä lailla kielelliset kuin poliittiset seikat: ranska koetaan vaikeaksi kieleksi, ja moni tutkijan uralle päätyneistä ei siten ole koskaan opiskellut sitä. Ilman kielitaitoa Ranska-tutkimusta on luonnollisesti mahdotonta tehdä.

Toisaalta Ranskan valtio ei ole koskaan antanut kovinkaan suurta painoarvoa pohjoiselle maallemme – mistä saatiin oiva esimerkki Suomen 100-vuotisjuhlallisuuksissa: siinä missä esimerkiksi Colosseum, Niagaran putoukset ja Suzhoun portti oli valaistu kunniaksemme 6.12.2017, Eiffel-tornia ei nähty sinivalkoisessa asussa. Tämä heijastuu myös tieteellisiin suhteisiin, jotka ovat suomalaisilla läheisemmät anglo-amerikkalaisen ja saksalaisen tiedemaailman kanssa.

Helsingin yliopiston Metsätalossa järjestettiin 14.–15.6.2017 symposium, jonka tehtävänä oli koota yhteen Ranskan historian tutkijat ja edistää heidän keskinäistä verkostoitumistaan ja alan tutkimusta. Tapahtuma onnistui houkuttelemaan paikalle kattavasti tutkijoita, joista suurin osa lupautui myös ystävällisesti kirjoittamaan aiheestaan artikkelin tähän erikoisnumeroon. Lämmin kiitos kaikille kirjoittajille!

Seuraavassa esittelemme Ranskan historian tutkimuksen tilaa luotaamalla sekä symposiumin antia että 2000-luvulla tehtyä muuta tutkimusta.

Hanhiemon tarinoista Ranskan rooliin Suomen talvisodassa: monitieteisen symposiumin antia

Symposium *Suomen ja Ranskan historialliset suhteet* järjestettiin yhteistyössä Helsingin yliopiston Euroopan historian oppiaineen, Ranskan suurlähetystön sekä suomalaisten Ranska-järjestöjen kanssa. Idea symposiumista syntyi Suomi–Ranska-yhdistysten liitossa, joka vietti 70. toimintavuottaan vuonna 2017. Vuonna 1947 perustettu Suomi-Ranska yhdistys, nykyinen Suomi–Ranska-yhdistysten liitto (SRYL), on tärkein Suomen Ranska-suhteiden edistäjä kansalaisyhteiskunnan tasolla. Se tekee läheistä yhteistyötä Ranskan instituutin sekä Ranskan suurlähetystön kanssa parantaakseen ranskan kielen asemaa ja yleistä ranskalaisen kulttuuriin näkyvyyttä Suomessa. SRYL toimii kattojärjestönä ympäri maata sijaitseville paikallisyhdistyksilleen, joista vanhin on jo 1800-luvun lopulle juurensa ulottava Cercle franco-finlandais – Helsingin ranskalais-suomalainen yhdistys ry. Toisena yhdistysjärjestäjänä toimi Ranskan hallintokorkeakoulun (ENA) entisten oppilaiden yhdistys. Se vastasi erityisesti ensimmäisen päivän paneelikeskustelusta, jossa luodattiin Ranskan ja Suomen vuosisataisia poliittisia suhteita. Järjestöyhteistyön kautta tapahtuma oli suunnattu myös suurelle yleisölle, jota saatiin hyvin paikalle kumpanakin päivänä.

Symposiumin avasi SRYL:in liittohallituksen puheenjohtaja, KTM Heidi Heinonen, minkä jälkeen kuultiin Helsingin yliopiston Euroopan historian professori Laura Kolben tervehdys. Kolben esitelmään perustuva kirjoitus *Pariisi: kävelyllä maailman pääkaupungissa* on luettavissa tästä numerosta. Kirjoituksessaan Kolbe tuo esiin, kuinka Pariisi ei ole vain ranskalaisten pääkaupunki, vaan merkittävällä tavalla myös osa yhteistä ja kollektiivista kulttuuriperintöämme.^[1] Kolben jälkeen mikrofoniin tarttui Suomeen juuri asettunut Ranskan suurlähettiläs Serge Tomasi, joka välitti suurlähetystön tervehdyksen. Aamupäivän juhlapuhujana toimi professori Matti Klinge, joka esitelmöi Ranskan ja Suomen rikkaista kulttuurisista ja poliittisista suhteista otsikolla *Sveaborgista De Gaulleen – De Sveaborg au Général De Gaulle*. Klinge on tärkeä frankofiininen voima Suomessa: hän on muun muassa Pariisissa toimivan Suomen Ranskan instituutin perustajajäseniä ja sitä ylläpitävän säätiön hallituksen ensimmäinen puheenjohtaja. Klinge oli aikoinaan myös Suomi-Ranska yhdistyksen, nykyisen liiton, hallituksen ja neuvottelukunnan jäsen. Hän on toiminut vuodesta 2007 hallituksen puheenjohtajana Niilo Helanderin säätiössä, joka tukee muun muassa Ranskan instituutin suomalais-ranskalaista tiedeyhteistyötä ja jakaa määrättyinä vuosina apurahoja Ranska-tutkimukseen.

Iltapäivän ohjelmasta vastasi Suomen ENA-yhdistys, joka järjesti poliittisen historian paneelikeskustelun Suomen ja Ranskan kohtalonyhteyden vuosista n. 1810–1940. Keskustelijoina toimivat Helsingin yliopiston poliittisen historian professori Kimmo Rentola, FT Henrik Tala ja VTT Risto Volanen. Risto Volasen puheenvuoro liittyi hänen kirjaansa *Suomen synty ja kuohuva Eurooppa*,^[2] jossa hän analysoi Suomen itsenäistymistä osana Ranskan vallankumouksesta alkunsa saanutta eurooppalaista

yhteiskunnallista muutosprosessia. Kimmo Rentola ja Henrik Tala puolestaan keskustelivat Ranskan roolista talvisodan aikaisessa diplomatiassa. Tala väitteli aiheesta vuonna 2012 Helsingin yliopistossa Suomen ja Pohjoismaiden historian oppiaineesta.^[3] Suurlähettiläs ja Suomen ENA-yhdistyksen hallituksen jäsen Risto Veltheim johti puhetta paneelissa. Päivän päätössanat lausui entinen valtiosihteeri Pertti Torstila, joka arvioi Ranskan roolia ja painoarvoa Euroopan politiikassa.

Eetu Isto: Hyökkäys, 1899. Lähde: Wikimedia Commons

Symposiumin toinen päivä oli yhdistelmä poliittisia ja kulttuurihistoriallisia aiheita. Juhlapuheen piti Turun yliopiston poliittisen historian professori Louis Clerc, joka on johtavia Ranskan ja Suomen poliittisten suhteiden tutkijoita ja on julkaissut aiheesta laajasti.^[4] Clerc esitelmöi kahdesta aiheesta: hän valotti ensin Suomen ja Ranskan suhteista tehtyä nykytutkimusta otsikolla *Les historiens de l'époque contemporaine entre la Finlande et la France* osoittaen, että tutkijoiden näkemykset olivat usein henkilökohtaisten ja jopa poliittisten mieltymysten värittämiä. Clercin esitelmään liittyen tässä numerossa julkaistaan Université de Strasbourgin nykyhistorian professori Maurice Carrez'n katsaus *Jean-Jacques FOL (1930-1988), historien et traducteur : un passeur culturel entre la France et le Nord*. Artikkelin käsittelee merkittävän ranskalaisen Suomi-historioitsija Jean-Jacques Folin elämää ja uraa. Esipuheen artikkeliin on laatinut Louis Clerc. Toisessa puheessaan Clerc siirtyi esittelemään tuoretta tutkimusaihettaan, *Ambassade de Finlande en France* eli Suomen suurlähetystön historiaa Pariisissa. Clerc korosti, että suurlähetystö Pariisin Place Finlanden laidalla on tarjonnut merkittävän kansainvälisen näköalapaikan Suomelle.

Ilmapäivän esitelmissä siirryttiin poliittisista aiheista pääasiassa kulttuurin pariin. FT Heta Aalin esitelmässä *Merovingikuningattaret 1800-luvun Ranskassa* kulttuurihistorialla ja sukupuolihistorialla oli vahva kytkös ranskalaiseen politiikkaan. Esitelmänsä pohjalta tähän numeroon kirjoittamassaan artikkelissa *Pyhimyskuningattaret ja vallan legitimointi heinäkuun monarkian Ranskassa* Aali analysoi, millä tavoin tarkasti valikoituja varhaiskeskiaikaisia merovingikuningattaria käytettiin Louis-Philippe I:n vallan legitimointiin etenkin 1840-luvulla. Aali on väitellyt aiheesta Turun yliopistossa kulttuurihistorian oppiaineessa vuonna 2017 ja julkaissut kansainvälisesti 1800-luvun alun ranskalaisesta historiankirjoituksesta.^[5] Hän työstää parhaillaan kansainvälistä monografiaa Palgrave Macmillanille restauraation ja heinäkuun monarkian ajan kuninkaallisista ranskalaisista naisista (arvioitu ilmestymisaika 2021). Turun yliopistossa elokuussa 2019 alkavassa postdoc-hankeessaan hän tutkii suomalaista 2000-luvun medievalismia ja historiapolitiikkaa.

Aalin jälkeen tutkimustaan esitteli FT Riikka-Maria Pöllä, joka esitelmöi väitöskirjaansa pohjautuen otsikolla *Kaksi eliittikaunotarta ja täydelliseksi hiottu ulkoasu Ludvig XIV:n Pariisissa: Madame de Sévigné & Ninon de Lenclos*. Esitelmään liittyvä kirjoitus *Ninon de Lenclos – kurtisaanin kunniallinen kauneus* löytyy tästä numerosta. Kirjoituksessaan hän valottaa ranskalaista sukupuoli- ja kulttuurihistoriaa 1600-luvun ranskalaisuuden kautta. Kurkistus kurtisaani Ninon de Lenclos'n garderobiin paljastaa Lenclos'n hallinneen kunniallisen ulkonäkökoodiston paheellisesta ammatistaan huolimatta. Pöllä väitteli Helsingin yliopistolla yleisen historian oppiaineesta 2017 väitöskirjallaan *Refashioning the Respectable Elite Woman in Louis XIV's Paris: Madame de Sévigné & Ninon de Lenclos*. Hän on myös luodannut barokin ajan muotia yhdessä Rose-Marie Peaken kanssa kirjoittamassaan artikkelissa.^[6] Artikkelin on osa Koneen säätiön rahoittamaa hanketta *Kahisevaa taftia ja karheita nunnakaapuja: muoti ja sen kritiikki barokin ajan Pariisissa*, jonka tuotoksina Pöllä ja Peake julkaisevat vuonna 2019 tietokirjan *Korsetti ja krusifiksi – vaikutusvaltaisia barokin ajan pariisittaria*,^[7] virtuaalimaailman yhteistyössä Peili Vision Oy:n kanssa sekä vaatteita, joista vastaa suunnittelija Carolina Forss. Lisäksi Pöllä työstää parhaillaan Madame de Sévigné'n kirjeiden käännöstä tietokirjaksi (Teos, arvioitu ilmestymisaika 2020) yhteistyössä Helsingin yliopiston kielten osaston johtajan ja varadekaanin FT Ulla Tuomarlan kanssa.^[8]

Symposiumissa olivat mukana Turun yliopistosta myös FM Tiina Tuominiemi ja FM Miika Norro. Ranskan oppiaineen edustaja Tuominiemi puhui otsikolla *1600-luvun ranskalaisten satujen kaikuja Suomessa*. Hän tutkii parhaillaan väitöskirjassaan ranskalaisen Charles Perrault'n 1600-luvun lopussa kirjoittamaa satukokoelmaa *Histoire ou contes du temps passé. Avec des Moralitez, 1697* ("Hanhiemon tarinat") aikuisille tarkoitettuna moraalikirjallisuutena. Tuominiemi toimi lukuvuonna 2017–2018 yliopisto-opettajana Ranskan oppiaineessa Turussa. Kulttuurihistorian oppiaineen tohtorikoulutettava Miika Norro esitelmöi puolestaan symposiumissa otsikolla *Kirja kulttuurisena esineenä Chrétien de Troyes'n teoksissa* ja laati aiheesta myös samannimisen kirjoituksen tähän numeroon. Kirjoituksessaan Norro osoittaa, että kirjat olivat erottamaton osa yläluokkaista

elämäntapaa, ja että Troyes piti niitä luotettavimpina lähteinä menneestä kuin suullisia kertomuksia. Norron väitöskirja käsittelee keskiajan kirjahistoriaa ja hän on myös julkaissut suomalaisen kirjakulttuurin historiasta.^[9]

Ensimmäisessä paneelissa puhetta johti FT Rose-Marie Peake, joka toimi symposiumin aikaan SRYL:in pääsihteerinä ja symposiumin koordinaattorina. Peaken omat tutkimusaiheet käsittelevät ranskalaista sukupuolihistoriaa katolisen uskon kontekstissa: hän väitteli ranskalaisen katolisen hyväntekeväisyysjärjestö *Filles de la Charitén* ihmiskuvasta vuonna 2015. Väitöskirjan pohjalta on ilmestymässä kansainvälinen monografia (Amsterdam University Press, 2019/2020).^[10] Tällä hetkellä Peake toimii Helsingin yliopistossa teologisessa tiedekunnassa postdoc-tutkijana ja tarkastelee epänormatiivista seksuaalisuutta katolisen reformaation ajan Ranskassa (n. 1619–1715) ja johtaa aiemmin mainittua Koneen säätiön rahoittamaa hanketta *Kahisevaa taftia ja karheitä nunnakaapuja: muoti ja sen kritiikki barokin ajan Pariisissa*.^[11]

Symposiumin viimeisen paneelin ensimmäisen esitelmän piti arkkitehtuurihistorian dosentti Anja Kervanto Nevanlinna aiheesta *Rakennussuojelu Ranskan kansallisen identiteetin rakentajana*. Häneltä on myös samanniminen artikkeli tässä numerossa. Artikkelissaan Kervanto Nevanlinna tutkii rakennussuojelun kytköstä kansallisen identiteetin rakentamiseen heinäkuun monarkian aikana (1830–1848) ja osoittaa, että historiallisten valtionhallinnon perustamisella pyrittiin yhdistämään ranskalaisia yli yhteiskuntarajojen. Kervanto Nevanlinna on eurooppalaisen kaupunkihistorian, arkkitehtuurin ja rakennussuojelun asiantuntija, joka on julkaissut laajasti kansainvälisisissä ja erityisesti ranskalaisissa tieteellisissä julkaisuissa ja tehnyt yhteistyötä ranskalaisten tutkijoiden kanssa. Tuoreimmassa julkaisussaan Kervanto Nevanlinna käsittelee Pariisia ja muutama muuta Euroopan pääkaupunkia 1800-luvulla, näkökulmanaan kansallisvaltion rakentaminen ja erityisesti arkkitehtuurin sekä taiteen merkitys kansallisten identiteettien muodostamisessa.^[12]

Ranskankielinen esitelmä kuultiin helsinkiläistyneeltä FT Laurence Prempainilta, joka puhui juutalaispakolaisten vastaanotosta Ranskassa 1933–1938. Tähän numeroon hän on kirjoittanut artikkelin *Evolution de l'accueil des réfugiés juifs et juives d'Allemagne en France. Le cas de Lyon (1933-1938)*. Artikkelissaan Prempain käsittelee Ranskan tapaa ottaa vastaan juutalaispakolaisia Saksasta vuosina 1933–1939 ja osoittaa, että joillekin ranskalaisille auttamisen motiivit olivat poliittisia heidän pyrkiessä diplomaattiseen vaikuttamiseen, toisille taas humanitäärisiä. Asenteiden muututtua kielteisiksi Prempain tuo esiin, että juutalaiset miehet ja naiset haastoivat aktiivisesti välttelyn ja pakotteet. Teksti perustuu Prempainin väitöskirjaan: hän väitteli Université Lyon 2:sta historian oppiaineesta vuonna 2016.^[13]

Kolmantena puhujana paneelissa oli FT Helena Tyrväinen, joka esitelmöi otsikolla *Robert Brusselin, Association Française d'Expansion et d'Échanges Artistiques -järjestön johtajan vaikutusvalta Suomen 1920-luvun musiikkielämässä*. Tyrväinen on suomalais-ranskalaisten musiikkisuhteiden asiantuntija, joka väitteli Helsingin yliopistossa musiikkitieteen oppiaineesta väitöskirjallaan *Kohti Kalevala-sarjaa – Identiteetti, eklektisyys ja Ranskan jälki*

Uuno Klamin musiikissa vuonna 2013.^[14] Tyrväinen on erityisesti tutkinut suomalaisia muusikoita 1800-luvun lopun Pariisissa ja esimerkiksi tuoreessa artikkelissaan hän on tutkinut musiikkia, diplomatiaa ja identiteetin rakentamista Ranskan kolmannessa tasavallassa.^[15] Tyrväinen toimii parhaillaan Cambridgen yliopistossa vierailevana tutkijana.

Paneelin viimeisen esitelmän piti FT Elina Seppälä aiheesta *Ranskalainen Eurooppa ja suomalainen Suomi: sveitsiläinen Jean-Louis Perret kulttuurinvälittäjänä (1919–1945)*. Esitelmä perustui Seppälän vuonna 2014 Helsingin yliopiston yleisen historian oppiaineessa puolustamaan väitöskirjaan.^[16] Tätä numeroa varten Seppälä laati artikkelin *Tohtori Knockin tapaus (1925). Jean-Louis Perret ja Eino Kalima ranskalaisen ja suomalaisen kulttuurin risteyksessä*, jossa hän syventyy ristivalottamaan Jean-Louis Perret'n ja Eino Kaliman toimintaa Jules Romains'in näytelmän saamiseksi Kansallisteatterin lavalle.

Symposiumin viimeisessä paneelissa puheenjohtajana toimi suomalais-ranskalaisten kulttuurisuhteiden asiantuntija, FT Kristina Ranki. Ranki on tutkinut Helsingin yliopistossa Suomen ja Pohjoismaiden historian oppiaineessa vuonna 2007 puolustamassaan väitöskirjassaan suomalaista frankofiliaa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa.^[17] Lisäksi Ranki on julkaissut esimerkiksi suomalaisista kirjailijoista Pariisissa.^[18] Rankin työ frankofilian edistämiseksi Suomessa jatkuu: Mannerheim-museon johtajana hän on parhaillaan toimittamassa lähdejulkaisua marsalkka Mannerheimin kirjastokokoelmasta, josta löytyy huomattava määrä ranskankielisiä teoksia. Lisäksi Ranki toimii asiamiehenä Ranska-tutkimusta tukevassa Niilo Helanderin säätiössä.

Symposiumin päätti toimittaja Helena Petäistön puheenvuoro *Pannaan vielä paremmaksi – On peut toujours faire mieux*, jossa hän esitti purevaakin kritiikkiä ranskalaista byrokratiaa ja toimintatapojen jähmeyttä kohtaan ja toivoi sekä Suomelta että Ranskalta aiempaa suurempaa panostusta maiden välisiin suhteisiin. Petäistö on julkaissut laajasti ja yleistajuisesti ranskalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista, ja esimerkiksi vuonna 2018 häneltä ilmestyi kirja *Ranska, Macron ja minä*.^[19]

Muuta Ranska-tutkimusta Suomessa

Symposiumissa esiteltyjen tutkimusteemojen ohella Suomessa on tehty ja tehdään myös muuta Ranskan historiaan liittyvää tutkimusta.^[20] Erityisesti keskiaika on kiinnostanut tutkijoita: Jyväskylän yliopistosta romaanisen filologian professori Outi Merisalo ja yliopistotutkija, yleisen historian dosentti Susanna Niiranen, kulttuurihistorian dosentti (Turun yliopisto) Hannele Klemetilä sekä Helsingin yliopiston ranskalaisen filologian jatko-opiskelija Jari Nummi ovat julkaisseet Ranskan keskiaikaan liittyen. Romaanisiin kieliin erikoistuneen Merisaloon tutkimusrepertuaari on äärimmäisen kattava ja hän on julkaissut laajasti keskiajan kirjahistoriasta ja ranskan kielen historiasta.^[21] Niiranen väitteli tohtoriksi vuonna 2009 keskiaikaisista naistrubaduureista ja hän on väitöksensä jälkeen jatkanut keskiajan tutkimusta ja julkaissut lisää ranskalaisista trubaduureista.^[22] Klemetilän väitöskirja puolestaan käsitteli pyöveleitä myöhäiskeskiaikaisessa Ranskassa

ja hän on julkaissut väitöksensä jälkeen laajasti eri teemoista keskiajan historiassa kuten eläimistä ja julmuudesta. Monet hänen tutkimuksistaan sivuavat kiinteästi Ranskan keskiaikaa.^[23] Lisäksi esimerkiksi tohtorikoulutettava Jari Nummi Helsingin yliopistosta käsittelee kielitieteisiin painottuvissa tutkimusteemoissaan keskiaikaista Ranskaa ja ranskan kieltä.^[24]

Uuden ajan alkuun liittyen löytyy lisää Ranska-tutkimusta: Tuomas Tikanoja on vuonna 2009 väitellyt Helsingin yliopistosta aate- ja kulttuurihistorian oppiaineesta tutkimuksellaan 1600–1700-lukujen ranskalaisesta kohteliaisuuden käsitteestä ja etiikasta.^[25] Valistusaikaa on tutkinut kolme tutkijaa. Turun yliopiston Suomen historian professori, Euroopan historian dosentti (Helsingin yliopisto) Charlotta Wolff on tuoreissa artikkeleissaan käsitellyt esimerkiksi julkista mielipidettä, lehdistöä ja musiikkia osana julkista ympäristöä niin Pohjois-Euroopassa kuin Ranskassa. Väitöskirjassaan (2004) hän tutki ruotsalaista eliittiä ja Ranskan valistusaikaa. Wolff on mukana toimittajan ja kirjoittajan roolissa tuoreessa musiikin ja teatterin leviämisestä Euroopassa käsittelevässä tutkimuksessa. Wolff on akatemiaturkijana projektissaan *Comic opera and society in France and Northern Europe, ca. 1760–1790* (2013–2018) tutkinut oopperan merkitystä kollektiiviselle identiteetille sekä poliittiselle osallistumiselle ja mielipiteelle.^[26]

Ranskalaista tieteenhistoriaa puolestaan on tutkinut matematiikan dosentti (Helsingin ja Jyväskylän yliopisto), tieteenhistorian dosentti (Oulun yliopisto) sekä sivistyshistorian dosentti (Lapin yliopisto) Osmo Pekonen vuonna 2010 valmistuneessa väitöskirjassaan. Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnassa tarkastettu väitöskirja *La rencontre des religions autour du voyage de l'abbé Réginald Outhier en Suède en 1736–1737* käsittelee ranskalaisen papin ja tähtitieteilijän matkaa Tornionlaaksoon 1730-luvulla. Pekonen on monipuolisessa tuotannossaan käsitellyt myös muita Ranskan historiaan, kirjallisuuteen ja tieteenhistoriaan liittyviä teemoja.^[27] 1700-luvun loppua ja vallankumouksen aikakautta tutkii parhaillaan Turun yliopiston kulttuurihistorian jatko-opiskelija Mari Tiihonen, joka työstää väitöskirjaa Louis XVI:sta kuninkaana ja kansalaisena. Tiihonen on myös julkaissut teemaan liittyen hiljaisuudesta vallankäytön välineenä.^[28]

Ranskan 1800-luvun kirjailijoita on käsitellyt Helsingin yliopistossa yliopistotutkijana toimiva kirjallisuudentutkija Riikka Rossi. Hän on esimerkiksi julkaissut Émile Zolan teoksista sekä ranskaksi suomalaisesta 1800-luvun kirjallisuudesta.^[29] FM Ollimatti Peltonen Tampereen yliopistosta on tarkastellut suomalaista vaikuttajia 1800-luvun lopun Ranskassa. Hän on esimerkiksi tutkinut suomalaisen lääketieteen innovaatioiden vastaanottoa Ranskassa.^[30] Helsingin yliopiston yleisen historian jatko-opiskelija Suvi Leppämäki puolestaan tutkii ranskalaista älymystöä 1920- ja 1930-luvuilla ja on julkaissut artikkelin vasemmistointellektuelli Jean Guéhennosta.^[31] 1900-luvun ranskalaista kirjallisuutta on tutkinut myös Anne Riippa Helsingin yliopistosta: ranskalaisen filologian alaan kuuluvassa väitöskirjassaan hän käsittelee Albert Camus'n, Paul Claudelin ja André Giden tuotantoa.^[32]

Eugène Delacroix: La liberté guidant le peuple, 1830.

Lähde: Wikimedia Commons

Yhteenvetoa ja uusia suuntia

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että Ranskan historiaan tai Ranskan ja Suomen välisiin suhteisiin on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana tartuttu hanakasti erityisesti väitöskirjoissa (15 kpl). Työn alla on parhaillaan viisi väitöskirjaa. Väitöksen jälkeen aiheen parissa on jatkanut joko postdoc- tai tietokirjahankkeiden muodossa vähän yli puolet, eli kahdeksan henkilöä. Ranskan tutkiminen on johtanut professuuriin kolmessa tapauksessa: Outi Merisalo on toiminut roomanisen filologian professorina Jyväskylän yliopistossa vuodesta 1994, Louis Clerc nimettiin Turun yliopiston poliittisen historian professoriksi 2016 ja Charlotta Wolff on hoitanut Turun yliopiston Suomen historian professuuria vuodesta 2018. Merkille pantavaa on, että professoritasolla Ranskan historiaa on tutkittu pääasiassa linkitettyinä Suomen historiaan.

Ranska-aiheista tutkimusta väitöskirjoista alkaen tehdään eniten Helsingin ja Turun yliopistoissa. Helsingin yliopiston yleisen historian oppiaineesta löytyy viisi Ranska-tutkijaa. Suomen ja Pohjoismaiden historian oppiaineesta löytyy yksi tutkija ja ranskalaisen filologian oppiaineesta kaksi henkilöä. Tämän lisäksi taidehistorian, kirjallisuustieteen, musiikkitieteen sekä aate- ja kulttuurihistorian alalta löytyy yksi Ranska-tutkija kustakin. Helsingin yliopiston jälkeen eniten Ranskan historian tutkimusta tehdään Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineessa (neljä henkilöä). Lisäksi yksi Ranska-tutkija löytyy sekä Suomen historian, poliittisen historian että ranskan kielen ja kulttuurin oppiaineista. Kolmanneksi eniten historiallista Ranska-tutkimusta tehdään Jyväskylän yliopistossa: yleisen historian sekä ranskalaisen filologian oppiaineista löytyy yksi tutkija kummastakin. Lisäksi Ranska-tutkimusta löytyy Åbo Akademiästä (yksi tutkija pohjoismaisessa historiassa), Lapin yliopistosta (yksi henkilö matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnassa) sekä Tampereelta (yksi henkilö historian oppiaineessa).

Kaikkein eniten Ranskaa on tutkittu uuden ajan alun sekä 1900-luvun historian osalta. 1600- ja 1700-lukua on tutkinut seitsemän henkilöä (Wolff, Pekonen, Peake, Pöllä, Tikanoja, Tuominiemi ja Tiihonen). Aiheiden puolesta tutkimus on painottunut voimakkaasti kulttuuri- ja sukupuolihistoriaan. Tästä tutkimustaustasta on myös noustu

professoriksi (Wolff). Nykyhistoriaa on puolestaan tutkinut niin ikään kahdeksan henkilöä (Clerc, Tyrväinen, Tala, Riippa, Seppälä, Prempain, Ranki, Leppämäki), joista ensin mainittu on valittu professoriksi. Aihevalinnoissa painottuu poliittinen ja kulttuurihistoria. Toiseksi eniten on tutkittu keskiaikaa, viiden henkilön voimin (Merisalo, Niiranen, Klemettilä, Norro, Nummi). Heistäkin ensin mainittu on myös professori, ja aiheet yksinomaan kieli- ja kulttuurihistoriaa. Vähiten on tutkittu 1800-lukua, vain neljän henkilön voimin (Rossi, Kervanto Nevanlinna, Aali, Peltonen). Aiheiden puolesta kyseisen aikakauden tutkijat ovat painottuneet jälleen kerran vahvasti kulttuurihistoriaan.

Suomalaisessa Ranskan historian tutkimuksessa olisikin tilaa etenkin 1800-luvun, varhaiskeskiajan ja esihistorian tutkijoille ja muille kuin kulttuurista kiinnostuneille. Lisäksi suomalais-ranskalaisten suhteiden tutkimuksen rinnalla olisi myös paljon tilaa emämaan ulkopuolisiin frankofonisiin alueisiin keskittyvälle tutkimukselle. Toisaalta kohdistuipa tutkijan kiinnostus mihin tahansa aikakauteen tai aiheeseen rikkaassa Ranskan historiassa, tutkimukselle on edelleen tilausta: suomalaisella historian tutkimuksen kentällä painottuu varsin vahvasti nyky- ja kansallinen historia sekä pohjoismaiden ja englanninkielisten alueiden tutkimus.

Tutkimusta edistää tehokkaasti tutkijoiden verkostoituminen. Niinpä päätämme pääkirjoituksemme pyyntöön: toivomme kaikkien Ranskan historian tutkijoiksi identifioituvien ja verkostoitumisesta kiinnostuneiden ottavan yhteyttä.

Yhteystietomme:

Heta Aali: heta.aali@utu.fi

Rose-Marie Peake: rosemarie.peake@gmail.com

FT Heta Aali työstää monografiaa 1800-luvun alun ranskalaisesta monarkiasta ja aloittaa elokuussa 2019 postdoc-tutkijana Turun yliopistossa kulttuurihistorian oppiaineessa aiheenaan suomalainen 2000-luvun medievalismi. FT Rose-Marie Peake työstää parhaillaan Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa postdoc-tutkimusta epänormatiivisesta seksuaalisuudesta katolisen reformaation ajan Ranskassa.

Kiitämme symposiumin ja sitä kautta tämän teemanumeron toteuttamisen tukemisesta Niilo Helanderin säätiötä ja Faro-säätiötä.

Tutkimuskirjallisuus

Aali, Heta. *Merovingian Queenship in Early Nineteenth-Century French Historiography*. Annales Universitatis Turkuensis, Turku 2017.

Aali, Heta. French Historians' Loyalty and Disloyalty to French Monarchy Between 1815 and 1848. Teoksessa Caroline Dunn & Elizabeth Carney (toim.) *Royal Women and Dynastic Loyalty*. Palgrave Macmillan, New York 2018, 181–190.

Beaurepaire, Pierre-Yves & Bourdin, Philippe, & Wolff, Charlotta (toim.). *Moving Scenes. The Circulation of Music and Theatre in Europe, 1700-1815*. Oxford University Studies in the Enlightenment. Voltaire Foundation, Oxford 2018.

Kantola, Janna & Riikonen, Hannu & Rossi, Riikka. *Finlande. Écrivaines. XIXe-XXe siècle*. Teoksessa B. Didier & A. Fouque & M. Calle-Gruber (toim.) *Le Dictionnaire universel des femmes créatrices*. Editions des Femmes, Paris 2013.

Kervanto Nevanlinna, Anja. L'idée de nation dans l'urbanisme des villes-capitales. Teoksessa J.-Y. Andrieux & F. Chevallier & A. Kervanto Nevanlinna (toim.) *Idée nationale et architecture en Europe. Fin XVIIIe – XXIe siècle*. Vol. 2. Presses Universitaires de Rennes, Rennes 2019 (tulossa).

Klemettilä, Hannele. *The Executioner in Late Medieval French Culture*. Annales Universitatis Turkuensis. Ser. B. Tom. 268. Humaniora. Turun yliopisto, Turku 2003.

Leppämäki, Suvi. Tarpeellinen vai tarpeeton uhraus? Jean Guéhenno, la jeunesse morte ja ensimmäisen maailmansodan antama tehtävä. *Ennen ja Nyt – Historian Tietosanomat* 1 (2016).

Merisalo, Outi. La fortune de Gui de Warewic à la fin du Moyen Age. Teoksessa L. Brun & S. Menegaldo & A. Bengtsson & D. Boutet & J. Dufournet (toim.) *Le Moyen Âge revu par le Moyen Âge, même. Réception, relectures et réécritures des textes médiévaux dans la littérature française des XIVe et XVe siècles*. Colloques, congrès et conférences sur le Moyen Âge 13. Honoré Champion, Paris 2012, 239–253.

Merisalo, Outi. Jean Golein, clergonnet du roy. Observations sur la traduction du De informacione principum attribuée à Golein. Teoksessa J. Ducos & M. Goyens (toim.) *Traduire au XIVe siècle. Evrart de Conty et la vie intellectuelle à la cour de Charles V*. Sciences du Langage, Histoire de la Langue et des Dictionnaires. Honoré Champion, Paris 2015, 327–336.

Niiranen, Susanna. Trubaduuri Jaufré Rudelin elämäkerta ja kaukainen rakkaus. Teoksessa Pekka Hako (toim.) *Aistit, uni, rakkaus. Kaksitoista katsetta Kaija Saariahoon*. Lurra Editions, Helsinki 2012a.

Niiranen, Susanna. "I know how to be a whore and thief". The poet's reputation – troubadours – ancestors of poètes maudits? Teoksessa Albrecht Classen & Connie Scarborough (toim.) *Crime and Punishment in the Middle Ages and Early Modern Age*. De Gruyter, Berlin 2012b, 43–64.

Niiranen Susanna. "Miroir de mérite". Valeurs sociales, rôles et image de la femme dans les textes médiévaux des troubairitz. *Jyväskylä Studies in Humanities* 115. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, 2009.

Norro, Miika & Toropainen, Tanja. Kirjakulttuuria Suomen Turussa 1500–1800-luvuilla. *Sananjalka* 59 (2017).

Peake, Rose-Marie & Pöllä, Riikka-Maria. Kahisevaa taftia ja karheita nunnakaapuja: luksusmuoti ja vastareaktio 1600-luvun eliitin Pariisissa. Teoksessa Sari Aalto & Samu Nyström & Rose-Marie Peake (toim.) *Leivoksia, yläluokkaa ja sivistysaatteita*. Kirjapaja, Helsinki 2017, 260–279.

Peake, Rose-Marie & Pöllä, Riikka-Maria. *Korsetti ja krusifiksi – vaikutusvaltaisia barokin ajan pariisittaria*. Gaudeamus, Helsinki 2019 (tulossa).

Peake, Rose-Marie. *The Power of Religious Societies in Shaping Early Modern Society and Identities*. Amsterdam University Press, Amsterdam 2019/2020 (tulossa).

Pekonen, Osmo. *La rencontre des religions autour du voyage de l'abbé Réginald Outhier en Suède en 1736–1737*. Väitöskirja. Lapin yliopisto, 2010.

Pekonen, Osmo. *Ranskan tiede*. Art House, Helsinki 1995.

Peltonen, Ollimatti. Suomalaisia lääketieteellisiä innovaatioita 1800-luvun lopun pariisilaisissa tiedeyhteisöissä: pohjolan tiedemiehet parrasvaloissa. *Ennen ja Nyt – Historian Tietosanomat* 3 (2015).

Petäistö, Helena. *Ranska, Macron ja minä*. Otava, Helsinki 2018.

Prempain, Laurence. *Polonais-es et Juif-ve-s polonais-es réfugié-e-s à Lyon (1935-1945). Esquives et stratégies*. Väitöskirja. Université Louis Lumière Lyon 2, 2016.

Ranki, Kristina. *Isänmaa ja Ranska: suomalainen frankofilia 1880-1914*. Suomen Tiedeseura, Helsinki 2007.

Riippa, Anne. *Réécritures bibliques chez Paul Claudel, André Gide et Albert Camus: Une étude intertextuelle sur dix œuvres littéraires*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, 2013.

Rossi, Riikka J. Writing Disgust, Writing Realities. The Complexity of Negative Emotions in Émile Zola's Nana. Teoksessa I. Jandl & S. Knaller & S. Schönefellner & G. Trockner (toim.) *Writing Emotions. Theoretical Concepts and Selected Case Studies in Literature*. Transcript Verlag, Bielefeld 2017, 277–294.

Seppälä, Elina. *Ranskalainen Eurooppa ja suomalainen Suomi – Jean-Louis Perret kulttuurinvälittäjänä ja verkostoitujana 1919-1945*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, 2014.

Tala, Henrik. *Suomea pelastamassa: Ranskan pääministeri Édouard Daladier ja Ranskan apu Suomelle 1939–1940*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, 2012.

Tiihonen, Mari. Hiljaiset väkijoukot Ludvig XVI:n tuhon saattajina. Hiljaisuus vallankäytön välineenä monarkian kukistuessa Ranskan vallankumouksessa. Teoksessa Marjo Kaartinen (toim.) *Hiljaisuuden kulttuurihistoria*. K&H, kulttuurihistoria, Turku 2015, 219–253.

Tikanoja, Tuomas. *The Honnête Homme and the Art of Pleasing: Politeness and Sociability in French Thought, 1660-1700*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, 2009.

Tyrväinen, Helena. *Kohti Kalevala-sarjaa – Identiteetti, eklektisyys ja Ranskan jälki Uuno Klamin musiikissa*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, 2013.

Tyrväinen, Helena. Music, diplomacy and identity construction in Third Republic France: the October 1893 'Russian Festivities' as an event of music history. *Musiikki* 2-3 (2016), 102-124.

Volanen, Risto. *Suomen synty ja kuohuva Eurooppa*. Otava, Helsinki 2017.

Wolff, Charlotta. Opéra-comique, presse périodique et opinion publique, 1760-1791. *Médias* 19:2 (2018).

[1] Kolbe on sivunnut laajassa tuotannossaan myös ranskalaista kaupunkihistoriaa, ks. <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/kolbe>, viitattu 17.2.2019.

[2] Volanen 2017.

[3] Tala 2012.

[4] Ks. https://research.utu.fi/converis/portal/Person/700895?auxfun=&lang=fi_FI, viitattu 12.2.2019.

[5] Aali 2017. Ks. myös Aali 2018.

[6] Peake & Pöllä 2017.

[7] Peake & Pöllä 2019.

[8] Pöllä on lisäksi kirjoittanut barokin muodista Glorian Antiikki & Design -lehteen (8/2018) ja työstää parhaillaan dialoginäytelmää *Rakkauden monet kasvot – Markiisitar de Sévigné & Ninon de Lenclos* yhdessä Marika Sampio-Utraisen kanssa.

[9] Norro 2017.

[10] Peake 2019/2020.

[11] Peaken muut Ranskaan liittyvät julkaisut: <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/peake>, viitattu 12.2.2019.

[12] Kervanto Nevanlinna 2019. Kervanto Nevanlinnan muut Ranskaan liittyvät julkaisut, ks. <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/kervanto>, viitattu 12.2.2019.

[13] Prempain 2016. Muut Prempainin julkaisut, ks. <http://larhra.ish-lyon.cnrs.fr/membre/297>, viitattu 12.2.2019.

[14] Tyrväinen 2013.

[15] Tyrväinen 2017. Muut Tyrväisen Ranskaan liittyvät julkaisut, ks. <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/htyrvain>, viitattu 12.2.2019.

[16] Seppälä 2014.

[17] Ranki 2007.

[18] Ks. <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/kranki>, viitattu 12.2.2019.

[19] Petäistö 2018.

[20] Katsaus ei ole täydellinen selonteko kaikesta Ranskan historiaa koskevasta tutkimuksesta Suomessa, vaan olemme keskittyneet henkilöihin, jotka ovat profiloituneet nimenomaan Ranskan historian tutkijoiksi 2000-luvulla. Täten emme valitettavasti käsittele tässä arvokasta Ranska-tutkimusta, jota on tehnyt esimerkiksi Helsingin yliopiston Euroopan historian professori Laura Kolbe, Åbo Akademin pohjoismaisen historian professori Johanna Ilmakunnas ja Turun yliopiston tutkijatohtorit Janne Tunturi ja Teemu Immonen.

[21] Ks. esim. Merisalo 2015; 2012 ja <https://staff.jyu.fi/Members/merisalo>, viitattu 15.2.2019.

[22] Niiranen 2009. Ks. myös Niiranen 2012a; 2012b sekä https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/hela/hela_ihmiset_kuvat_ja_julkaisut/niirasenjulkaisut, viitattu 15.2.2019.

[23] Ks. Klemettilä 2003 ja <https://www.hanneleklemettila.fi/3>, viitattu 15.2.2019.

[24] Ks. <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/jznummi>, viitattu 15.2.2019.

[25] Tikanoja 2009.

[26] Ks. Beaurepair & Bourdin & Wolff (toim.); Wolff 2018 sekä <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/cwolff>, viitattu 15.2.2019.

[27] Ks. esim. Pekonen 2010; 1995.

[28] Tiihonen 2015.

[29] Ks. esim. Rossi 2017; Kantola & Riikonen & Rossi 2013 sekä <https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/person/rjrossi>, viitattu 15.2.2019.

[30] Peltonen 2015.

[31] Leppämäki 2016.

[32] Riippa 2013.